

*"Geriausias būdas nuspėti ateitį –
ją sukurti":*

**Lietuvos bibliotekų tinklo plėtros
galimybių studija**

Irena Krivienė

Lietuvos akademinų bibliotekų asociacija

Vilniaus universiteto biblioteka

LMBA 10. *Bibliotekos – mokslui, studijoms, visuomenei*

2011 spalio 20 d.

Bibliotekos permainingame plėtros kontekste

- Globalūs pokyčiai ir veiksniai (IKT plėtra, vartotojų elgsena, pokyčių greitis, komercinės informacijos paslaugos, ekonominė krizė)
- Lietuvos kontekstas:
 - Pokyčiai aukštojo mokslo politikoje (mokslo, studijų ir verslo slėniai, universitetų ateities perspektyvos; demografinė situacija)

Lietuvos bibliotekos pokyčių kontekste

- Sėkminga patirtis (Lietuvos bibliotekų modernizavimo programa 2003-2013, LABA, LABT ir LABIIMSPP konsorciumas, LMBA, LIBIS, nacionaliniai skaitmeninimo projektai)
- Diskusijų apie ateitį užuomazgos (Bibliotekos pažangai - naujoviškos bibliotekos vizijų kūrimas, LABIIMSPP konsorciumo strateginis planas)

Kodėl svarstome apie ateitį?

- Lietuvos bibliotekos susiduria su iššūkiais (mažėjantys biudžetai ir skaitytojų srautai, nepalankus įvaizdis, netikrumas dėl ateities)
- Būtina matyti kryptį, kad:
 - Sėkmingai pasinaudotume atsiveriančiomis galimybėmis ir įveiktume iššūkius
 - Įrodytume bibliotekų vertę visuomenei, valdžios institucijoms, potencialiems rėmėjams

**Peter Drucker: “geriausias būdas nuspėti
ateitį – ją sukurti”**

Kaip to sieksime?

LiBiTOP: Lietuvos bibliotekų tinklo optimizavimo galimybių studija

- Projekto idėja 2010-2011
- ESF *Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa*
- Paraiškovė: Lietuvos akademinė bibliotekų direktorių asociacija LABA
- Partnerė: Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacija LMBA
- Trukmė – 30 mėn.
- Pagrindinis kokybinis tyrimo metodas: scenarijų kūrimo metodas

Projekto vykdytojai ir priemonės

- Tyrėjų grupė/ekspertai/bibliotekų atstovai
- Konsultantai iš užsienio
- Aštuoni seminarai (po keturis kiekvienai grupei)
- Konsultantų vizitai tiriamose bibliotekose
- Galutinis rezultatas – galimybių studija

Tyrimo žingsniai

- Bibliotekų plėtros tendencijų ir veiksmų analizė
- Tyrimo koncepcijos ir metodikos rengimas
- Valstybinės reikšmės ir apskričių viešųjų bibliotekų ateities plėtros scenarijų tyrimo įgyvendinimas

Projektas LiBiTOP – strateginio planavimo priemonė (1)

- LiBiTOP – ilgalaikė ir išsami bibliotekų ateities galimybių bei dabartinės būklės studija
- Tyrimo objektas – apskričių viešosios ir valstybinės reikšmės bibliotekos:
 - Mokslui, kultūrai ir šalies ūkiui svarbūs informacijos ištekliai
 - Mokslo ir kultūros paveldo kolekcijos,
 - bibliotekų veiklos koordinavimo ir metodinės pagalbos funkcijos

Projektas LiBiTOP – strateginio planavimo priemonė (2)

- Ko tikimasi:
 - Sukurti tyrimais pagrįstą priemonę planuoti bibliotekų veiklą
 - Sustiprinti Lietuvos bibliotekų tinklą
- Kam naudingi projekto rezultatai:
 - Bibliotekų veiklą kuruojančioms institucijoms
 - Bibliotekų vadovams
 - Bibliotekininkystės mokslininkams

Projektas LiBiTOP – strateginio planavimo priemonė (3)

- Tirtų bibliotekų tinklo segmentų ateities plėtros alternatyvų apibendrinimas
- Pasiūlymų dėl strateginių plėtros galimybių, vaidmenų, funkcijų, paslaugų, valdymo aspektais pateikimas
- Ateities plėtros alternatyvų konkrečios institucijos tolesnei raidai nustatymas

Scenarijų metodas: kodėl?

- Įvairių veikėjų/vartotojų/ekspertų grupių įtraukimas į ateities plėtros projektavimą
- Dalyvių skirtingas santykis su bibliotekomis nulemia originalių, skirtingų išvalgų generavimą
- Svarbiausių plėtros veiksmų nustatymas ir scenarijų modeliavimas

Scenarijų metodas

- Metodo taikymo laukas
- Svarbus ne tik rezultatas, bet pats kūrimo procesas
- Ne vien faktais, bet ir vaizduote besiremiantis procesas
- Ateitis – ne linijinė praeities ir dabarties tąsa, ateitis – tai daug galimybių ir alternatyvų (Steve O'Connor)
- Metodas skatina kūrybinę įtampą

Kūrybinė įtampa tarp vizijos ir realybės

- Strateginis planavimas *vs* strateginis mąstymas
- Sėkmingiausios strategijos – ne strateginiai planai, o vizijos (Henry Minzberg, Peter Senge)
- Analizė *vs* sintezė
- Ne senų kategorijų “perkrikštijimas”, o naujų kūrimas

Projektų idėjų žemėlapis: inovacijoms būtina kūrybinė įtampa

Vizija

Kokią bibliotekų ateitį
matome ir norime
sukurti?

Ateities
scenarijų
kūrimas

Holistinis matymas:
Išvalgos, atradimai,
diskusija

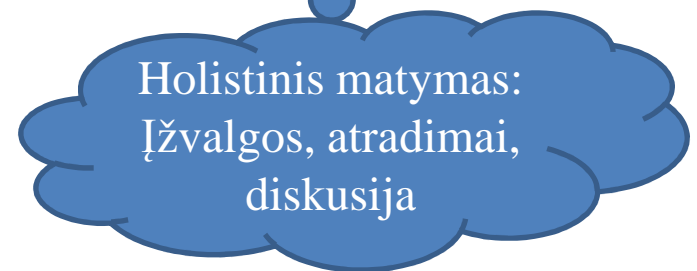
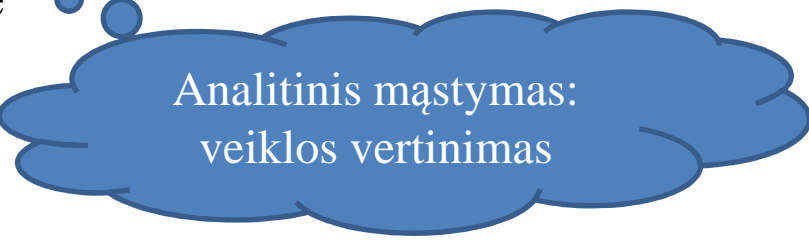
Kūrybinė įtampa

Realybė

Kokios galimybės atsiveria ir
kokie iššūkiai kyla Lietuvos
bibliotekose šiuo metu?

Esamos
būklės
analizė

Analitinis mąstymas:
veiklos vertinimas

Kai kurie užsienio pavyzdžiai

- Bibliotekų ateities scenarijai:
 - Pietų Velso (Australija) apskrities viešosios bibliotekos projektas "Knygų pabaigos scenarijai: alternatyvi Naujojo Pietų Velso bibliotekų tinklo ateitis 2030 m."
http://www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/publications/docs/bookendsscenarios.pdf
 - ARL projektas "Mokslinių bibliotekų ateities vizija: scenarijų kūrimas 2020"
<http://www.arl.org/rtl/plan/scenarios/index.shtml>
- Bibliotekų veiklos vertinimas:
 - BIX (Vokietija) - http://www.bix-bibliotheksindex.de/uploads/tx_sbdwnloader/bix_english_2010_01.pdf

Projektuojame savo bibliotekų vizijas ir kurkime jų ateitį kartu!

Nuoširdus ačiū!

Irena.kriviene@mb.vu.lt

